

формі одноразово та від конкретної особи й систематичне отримання неправомірної вигоди у різних формах упродовж певного періоду від невизначеного чи визначеного кола осіб;

законними чи незаконними діями на користь давача неправомірної вигоди [2, с. 35].

Залежно від часу передачі неправомірної вигоди виділяють такі її форми: підкуп (передача неправомірної вигоди передуює виконанню дій, які цікавлять хабародавця – до виконання певних дій);

винагорода (передача неправомірної вигоди після реалізації службовою особою дій на користь давача неправомірної вигоди [4, с. 35].

Вибір місця передачі матеріальних цінностей, як показує практика, залежить передусім від особистості фігуранта та від виду предмета неправомірної вигоди, зокрема, якщо предметом є гроші або майно – передача може відбуватися в службовому кабінеті, квартирах, автотранспорті, під'їздах будинків, номерах готелів тощо. Інколи “хабарник” вдається до отримання неправомірної вигоди, погашенням боргу, проплатою за навчання, ремонтом квартир, будинків, переведення на заздалегідь існуючий рахунок грошових сум, надання кредиту тощо.

Список використаних джерел

1. Про засади запобігання і протидії корупції в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 40. – Ст. 404.
2. Кримінальний Кодекс України. – К. : Правова єдність, 2013. – 220 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 224. – Ст. 25.
4. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 5.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 221. – Ст. 1298.

Найдьон Євген Миколайович,
здобувач кафедри економічної
безпеки Національної академії
внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Розглянуто питання забезпечення протидії правоохоронними органами відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом.

Ключові слова: відмивання незаконних доходів; фінансова система; конфіскація доходів.

Rassмотрен вопрос обеспечения противодействия правоохранительными органами отмыванию финансов, полученных незаконным путем.

Ключевые слова: отмывание незаконных доходов; финансовая система; конфискация доходов.

The question of providing counteraction by law enforcement agencies to laundering of illegally obtained money is considered.

Key words: laundering of illicit proceeds; the financial system; confiscation.

В Україні з перших років незалежності питання боротьби з кримінальним обігом грошей не залишалися поза увагою, було вжито низку законодавчих кроків у напрямі боротьби з відмиванням незаконних доходів.

Із набуттям Україною членства в Раді Європи (1995 р.) було розпочато процес приєднання до основних європейських конвенцій з питань кримінального судочинства. Найважливішими документами цієї сфери є Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та Європейська конвенція про взаємну допомогу в кримінальних справах.

Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р., яка отримала назву Віденська конвенція, вперше дала визначення поняттю “відмивання грошей” у міжнародному праві, також стала першим універсальним міжнародним договором, що передбачає розвиток співробітництва в боротьбі з відмиванням коштів [1, с. 43].

Директива Ради ЄС від 10 червня 1991 р. щодо запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів містить заборону на ці дії і програму заходів у сфері фінансів, спрямованих на запобігання відмиванню грошей і розвиток співробітництва фінансових установ і правоохоронних органів.

Верховна Рада України ратифікувала Європейську конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 17 грудня 1997 р.

Конвенція Ради Європи (Страсбурзька) про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскацію доходів від злочинної діяльності набрала чинності в Україні 1 травня 1998 р. Конвенція регулює три основні види питань:

зближення кримінально-правового оцінювання відмивання коштів у законодавстві держав-учасниць;

зближення національних заходів, спрямованих на боротьбу з відмиванням коштів;

форми і процедури міжнародного співробітництва в боротьбі з відмиванням коштів.

Постановою Кабінету Міністрів і Національного банку України від 28 серпня 2011 р. органам виконавчої влади, банківським та іншим фінансовим установам було доручено керуватися у своїй діяльності Сорока рекомендаціями

FATF. 2012 року Україною ратифіковано Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом.

Не менш важливим етапом розвитку національного законодавства з протидії відмиванню грошей стала ратифікація 4 лютого 2004 р. Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. У вересні 2011 р. на пленарному засіданні FATF було визнано, що вжиті Україною заходи з боротьби у сфері відмивання кримінальних доходів є недостатніми.

За оцінюваннями фахівців FATF, на той час Україна частково чи повністю відповідала основним критеріям, за якими визначаються країни, що не співробітничать у сфері боротьби з відмиванням коштів (“чорний список”, NCST). Йшлося про необхідність суттєвого поліпшення системи протидії відмиванню коштів. З-поміж хиб було названо неефективність державної системи доведення інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу, до уповноваженого органу – фінансової розвідки. Інші претензії стосувалися недостатньої ідентифікації клієнта та неналежного її фінансування боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом. Особливо наголошувалося на відсутності спеціального закону, спрямованого на боротьбу з відмиванням коштів.

Президент України своїм Указом “Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” від 10 грудня 2001 р. № 1199 доручив Кабінету Міністрів України утворити у складі Міністерства фінансів України Державний департамент фінансового моніторингу зі статусом урядового органу державного управління, затвердити Положення та вирішити питання, пов'язані із забезпеченням його діяльності [2, с. 1].

На виконання цього Указу постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 р. № 35 утворено Державний департамент фінансового моніторингу, що діє у складі Міністерства фінансів України. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2002 р. № 194 затверджено Положення про Державний департамент фінансового моніторингу [3, с. 1].

Починаючи з 2002 року, спільними рішеннями Кабінету Міністрів України та Національного банку затверджуються щорічні Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ці Програми передбачають вжиття скоординованих заходів нормативно-правового, організаційного, методичного характеру для забезпечення імплементації Сорока рекомендацій FATF у національне законодавство, створення умов для співробітництва правоохоронних органів з фінансовими установами, а також міжнародного співробітництва. Своєчасне виконання передбачених Програмами заходів постійно контролюється урядом держави.

Наприкінці 2002 р. було прийнято Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” (базовий закон). Він узагалі відповідав міжнародним стандартам у сфері боротьби з кримінальними доходами, у тому числі Віденській та Страсбурзькій

конвенціям, Директивам ЄС про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів.

Прийняття базового закону стало правовим інструментом, що дав змогу значно вдосконалити інше законодавство в сфері надання фінансових послуг. Для створення цілісної, внутрішньо узгодженої нормативно-правової бази було внесено необхідні зміни до законів, що регулюють діяльність на ринку фінансових послуг.

Законом від 6 лютого 2003 р. було внесено зміни до Законів України “Про банки і банківську діяльність” та “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, останні зміни були внесені 18 вересня 2012 р. Зокрема, були встановлені вимоги щодо правил та програм внутрішнього фінансового моніторингу банків та інших фінансових установ, заборони анонімних (номерних) рахунків. Банкам було надано повноваження отримувати для ідентифікації клієнтів дані як від самих клієнтів, так і від державних органів. Було встановлено п'ятирічний термін зберігання документів про здійснення операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та результати ідентифікації їх учасників.

Було доповнено Кодекс України про адміністративні правопорушення ст. 166–9, яка встановила адміністративну відповідальність за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

У подальшому також було внесено зміни до Кримінального кодексу (КК) України. Так, ст. 209 було викладено в новій редакції (розширено ознаки злочину “Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом”).

Кримінальний кодекс України також було доповнено ст. 209–1 “Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”, згідно з якою повторне умисне неподання або подання завідомо недостовірної інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу, а також розголошення відомостей про них визнається кримінальним злочином.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 644 затверджено порядок реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу та порядок надання інформації Держфінмоніторингу. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 646 затверджено порядок взяття на облік Держфінмоніторингом фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу [4, с. 6; 5, с. 2].

Держфінмоніторингом видано наказ “Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму” від 24 квітня 2003 р. № 40, яким встановлено вимоги до внутрішніх процедур суб'єктів фінансового моніторингу. Також у травні 2003 р. затверджено наказ Держфінмоніторингу “Про затвердження деяких форм обліку та подання

інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення" № 48 [6, с. 3; 7, с. 8].

Таким чином, було проведено необхідну підготовку до початку дії базового закону. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" набрав чинності з 12 червня 2003 р., останні зміни внесені до Закону в 2011 р. Унесення змін до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" зумовлене не тільки впровадженням міжнародних стандартів, а й потребою реалізації досвіду Держфінмоніторингу й усіх суб'єктів фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин : Постанова Верховної Ради Української РСР від 25 квіт. 1991 р. за № 1000–ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 24. – С. 277.

2. Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Указ Президента України від 10 груд. 2001 р. № 1199.

3. Положення про Державний департамент фінансового моніторингу : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2002 р. № 194.

4. Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення : Наказ Держфінмоніторингу 28 серп. 2003 р. № 48.

5. Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму : Наказ Держфінмоніторингу України від 24 квіт. 2003 р. № 40.

6. Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму : Наказ Держфінмоніторинга України від 24 квіт. 2003 р. № 40.

7. Про порядок реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу та порядок надання інформації Держфінмоніторинга : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квіт. 2003 р. № 644.

8. Про порядок взяття на облік Держфінмоніторингом фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квіт. 2003 р. № 646.